

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

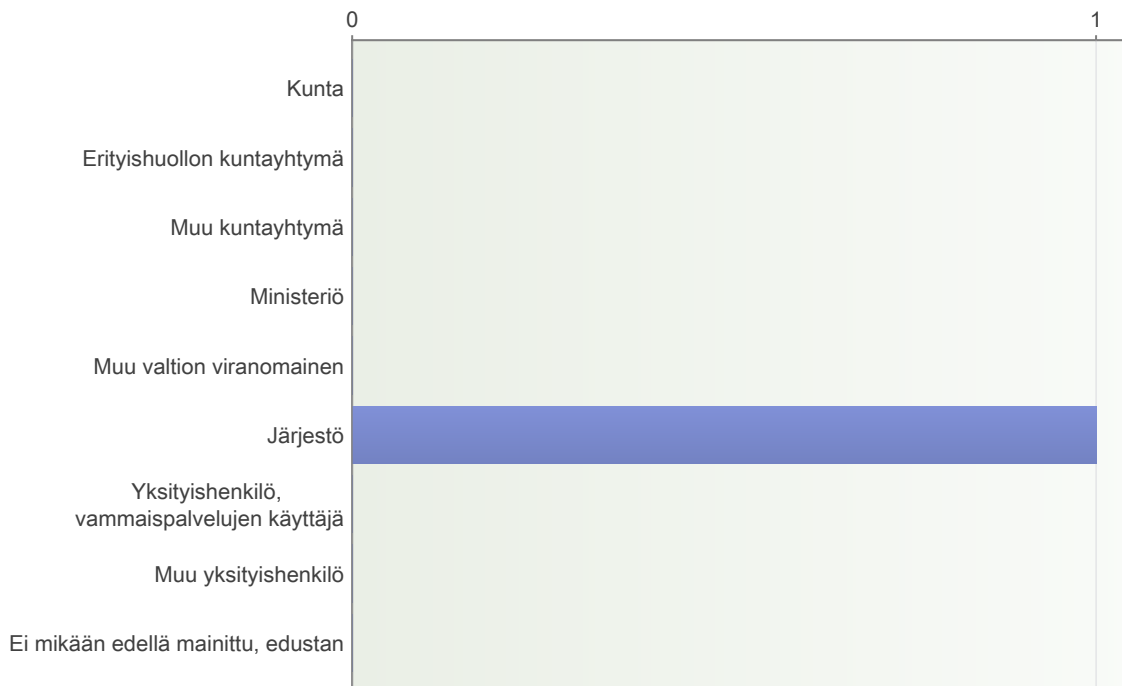
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Kristina	Lamberg	kristina.lamberg@superliitto.fi	Suomen lähi- ja perushoitajaliitto	SuPer ry

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lain tarkoitus on hyvä. Se kattaa kokonaisvaltaisesti vammaisten henkilöiden palvelutarpeet. Huomioitavaa kuitenkin on, että lain pykälät eivät kaikilta osin heijasta lain tarkoitusta.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

Onko raja us selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko raja us tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Rajaus syrjii iäkkäänä vammautuneita ja ikääntyviä vammaisia.

Laki on rajauksen osalta epäselvä ja mahdollistaa asiakkaalle hyvin epäedullisia tulkintoja. Vaarana on, että rajauksen perusteella yli 65- vuotiaana vammautuneet henkilöt eivät saa tämän lain perusteella erityispalveluja vaan heihin sovelletaan sosiaalihuoltolakia. Kaikki ikä-ihmisten vammautumiset eivät kuitenkaan ole normaaleja iän mukana tuomiin sairauksiin liittyviä vammautumisia. Vamman syntymekanismi ei voi olla ikä, joka oikeuttaisi vammaisuuden perusteella annettujen palvelujen ja tuen rajauksen.

Toiseksi perusteluiden mukaan iäkkään vammaisen palvelutarpeita käsitellään ensisijaisesti samoin kuin hänen ikäryhmäänsä kuuluvien henkilöiden tarpeita. Esimerkkinä 80-vuotiaalla kehitysvammaisella saattaa olla samankaltaiset tarpeet ja toimintakyvyn vajaukset ei-kehitysvammaisen muistisairaana kanssa, mutta ei muistisairautta. Kuka tekee tulkinnan ja päätöksen siitä, mitä lakia sovelletaan? Vaarana on, että päätöksentekijä soveltaa sen mukaan, mikä tulee kunnalle/maakunnalle halvemmaksi tai päätös kytkeytyy kunnan/maakunnan taloudelliseen tilanteeseen. Eri kunnissa saattaa olla eri linjauksia, mikä saattaa asettaa vammaiset keskenään eriarvoiseen asemaan.

9. 8. Arvioikaa momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

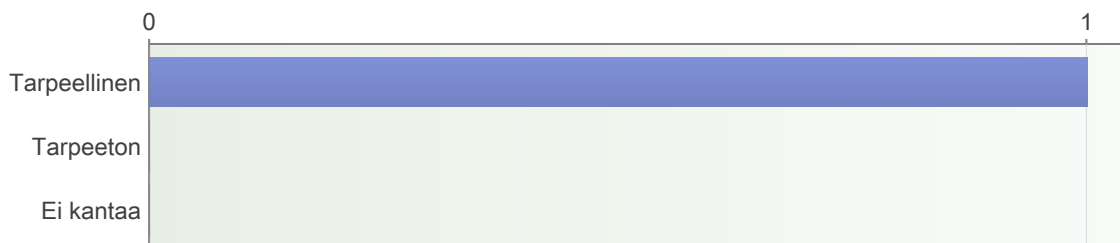
Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoa ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Valmistelussa ei ole huomioitu Asiakaslain sisällyttämistä itsemääräämisoikeuslainsäädäntöön v.2018-2019.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä.

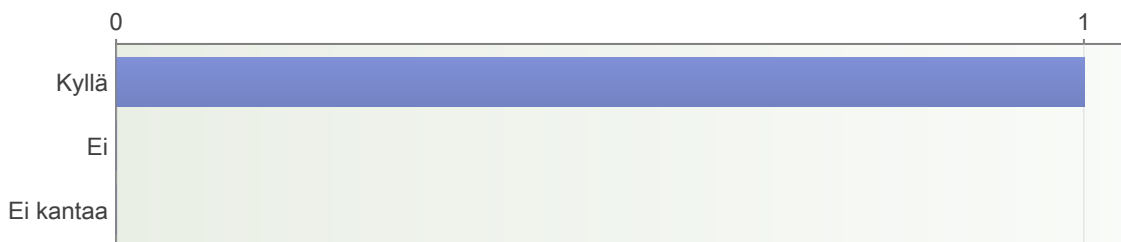
Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihoitolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihoitolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälän muotoilu. Ehdotetaan lyhennettäväksi JOKO esim. "Palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelmasta noudatetaan sosiaalihoitolain määräyksiä." TAI kirjoitetaan momentit auki ilman viittausta.

19. 12. Arvioikaa seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	0	1	0	1	2
Yhteensä	3	1	0	4	1,25

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lisäsehdotus: "Palvelut on toteutettava siten, että ne mahdollistavat lapsen ja nuoren hyvinvoinnin ja kehityksen hänen yksilöllisten valmiuksiensa ja tarpeidensa mukaisesti."

21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vammaisella henkilöllä on oikeus saada tarvitsemaansa tukea. Välttämättömät palvelut ovat hyvin laaja, harkinnanvarainen ja epätäsmällinen ilmaisu, joka aiheuttaa tulkintaongelmia

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaisen avun lähtökohtana on mahdollistaa vammaiselle henkilölle omien valintojen tekeminen. Usein henkilökohtainen apu ja avustaminen sisältävät hoidon, hoivan ja valvonnan elementtejä sekä terveydenhuollon toimenpiteitä. Tästä syystä henkilökohtaisen avustajan tulisi olla koulutettu sosiaali- ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Tällöin on todennäköisempää, että vammaisen ihmisen oikeudet tulevat toteutumaan laissa tarkoitetulla tavalla. Perusteissa mainittu perehdytys ei ole riittävä turvaamaan asiakkaan oikeutta hyvään sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

"Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa." Tätä on aikaisemmin tulkittu epäedullisesti ja lain hengen vastaisesti vaikeasti vammaisilla, jotka tarvitsevat apua henkilökohtaisen tahdon ilmaisussa. Ehdotus: "Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vammaisen kykenee itsenäisesti tai avustettuna määrittelemään avun sisällön ja toteutustavan"

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

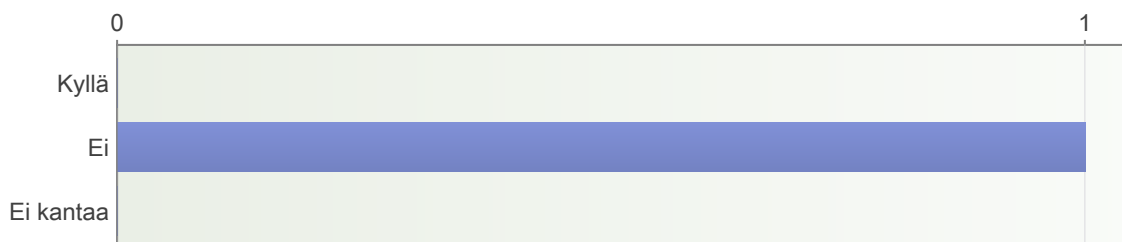
27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaisen avustajan osaaminen ja pätevyys tulisi määräytyä vammaisen henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeiden mukaisesti. Huolestuttavaa on perusteteksteissä esiintyvä hengityslaitteen varassa elävän asiakkaan hoitorinkiin liittyvä pätevyysien alentaminen. Tämän voidaan katsoa vaarantavan asiakas- ja potilasturvallisuutta. Ehdotuksella pyritään saamaan hengitysvajauspotilaat pois kotona toteutettavan sairaalahoidon piiristä ja keventää kustannuksia potilasturvallisuudesta piittaamatta. Hengitysvajauspotilaan hoitotyö vaatii laaja-alaista sosiaali- ja terveydenhuollon osaamista riippumatta hoidon tarpeen aiheuttajasta. Hoitoa toteuttavien henkilöiden tulee olla koulutettuja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, jotka kykenevät vastaamaan vuorokauden ajasta riippumatta asiakkaan terveydentilasta ja toimintakyvystä lähteviin tarpeisiin.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälä ei sellaisenaan ole tarkoituksenmukainen, vaan saattaa vaarantaa osapuolten oikeusturvan. Sitä tulee muuttaa alla olevien ehdotusten mukaan. Ehdotettu sääntely keventää maakunnan taloudellista ja juridista vastuuta. Maakuntaa tulisi velvoittaa perehdyttämään yksityiskohtaisesti ja selkokielellä työnantajan velvollisuuksiin.

Miten varmistetaan, että vammainen henkilö on aina selvillä ja tietoinen kaikista työnantajan velvollisuuksista? SuPerin sopimusedunvalvontaan tulee usein yhteydenottoja jäseniltä, joiden työnantajana toimii vammainen henkilö. Ongelmia ilmenee esim. työaikojen suhteen (esim. tunteja ei olekaan niin paljon kuin työsopimus edellyttää) ja samoin tulee vastaan työsuhteen perusteettomia päättämisiä ja syrjintää raskauden/terveydentilan perusteella.

Perusteluista mukaan työnantajamalli on ensisijainen. Työnantajamalli on ainoa, joka laissa käsitellään omana pykälänään. Muita henkilökohtaisen avun järjestämisen malleja ei ole laissa avattu. Laki tällaisenaan ”pakottaa” vammaisia henkilöitä ensisijaisesti työnantajiksi. Sekä työnantajan että työntekijän oikeusturva saattavat vaarantua. Kuka on vastuussa mahdollisista vahingoista, jos maakunta arvioi vammaisen henkilön edellytyksiä toimia työnantajana väärin? Mikäli maakunnan katsotaan ohjanneen työnantajamalliin väärin perustein tulisi maakunnan myös olla korvausvelvollinen.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

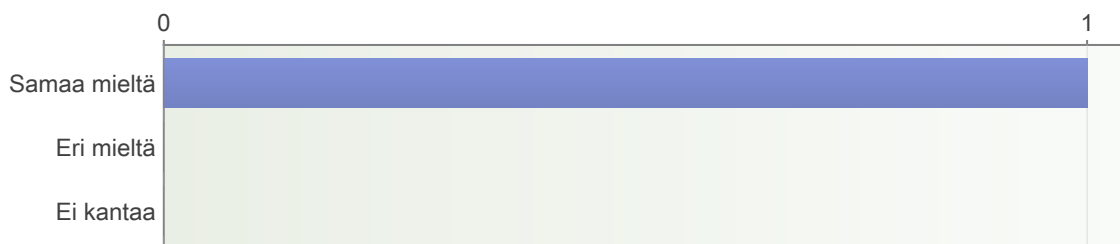
31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Palveluasumisessa tulee olla koulutettuja sosiaali- ja/tai terveysalan ammattihenkilöitä, jotka osaavat arvioida muutokset hyvinvoinnissa ja terveydessä. Osaamista tarvitaan myös lääkehoidon toteuttamisessa joka kuuluu olennaisesti henkilökunnan työnkuvaan vammaispalveluissa. Myös moniammatillisen/-alaisen verkostotyön laadukas toteutuminen vaatii sosiaali- ja terveysalan koulutusta. Vain koulutetulla henkilökunnalla on edellytyksiä turvata vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeus ja muiden oikeuksien toteutuminen haasteellisissa tilanteissa.

32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

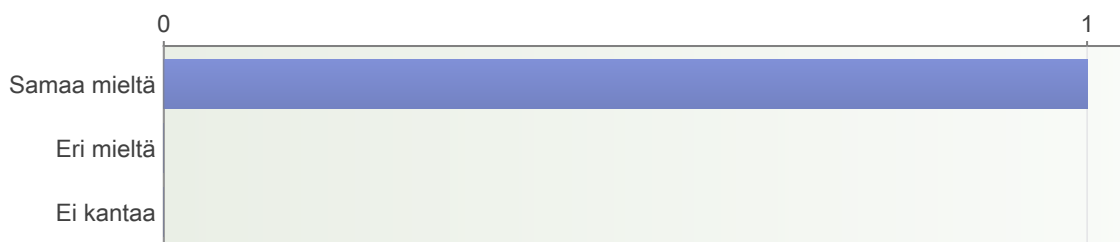
33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

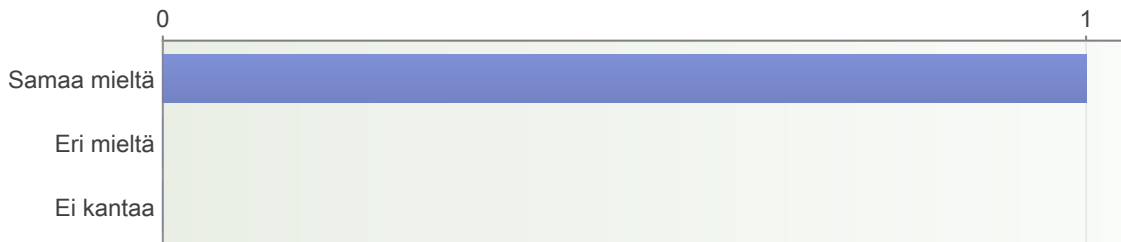
34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

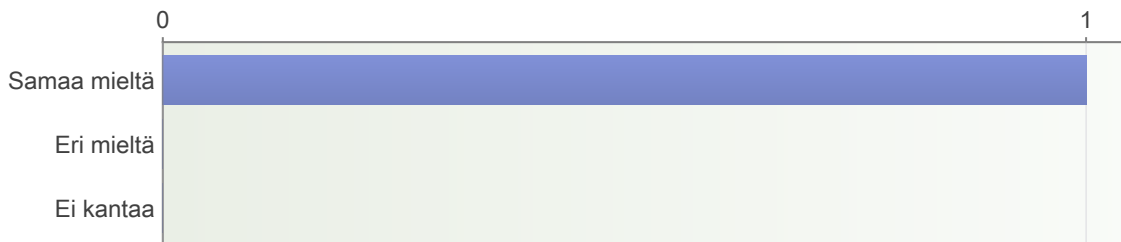
35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Kodin ulkopuolelle sijoitetun vammaisen lapsen hoito ja huolenpito ovat luonteeltaan niin vaativia, että siihen tulee osallistua vain sosiaali- ja/tai terveysalan ammattihenkilöitä. Lapsella tulee olla mahdollisuus luoda pysyviä ja turvallisia ihmissuhteita häntä hoitavan henkilöstön kanssa. Lapsella tulee olla omahoitaja toistuvissa/pitkäaikaisissa sijoituksissa.

Sijoituspäätöstä tehdessä tulisi ottaa huomioon sijoitettavan lapsen mielipide ja toiveet.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

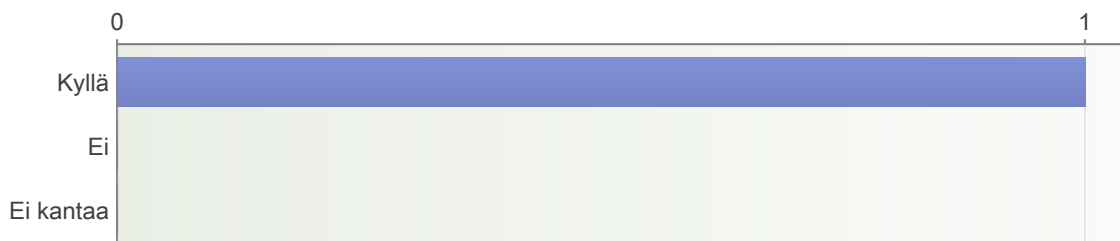
Vastaajien määrä: 1

-

Suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös henkilökohtaisen avustajan ergonomia ja työturvallisuus.

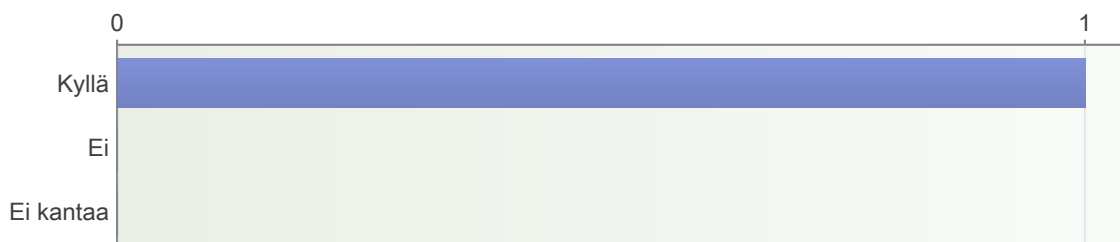
40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Päivätoimintaa tarjotaan pykälän mukaan erityistä tukea tarvitseville vammaisille. Tästä syystä työntekijöiden tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, jotka osaavat tukea kokonaisvaltaisesti asiakkaan sosiaalista ja kognitiivista toimintakykyä. Koulutettu henkilöstö parhaiten turvaa asiakkaiden itsemääräämisoikeuden toteutumisen sekä huolehtivat päivätoiminnan aikana tarvittavasta terveydenhuollosta.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- SuPer edustaa toisen asteen koulutettuja työntekijöitä, joihin kuuluvat myös vammaistyössä toimivat sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöt. Lainsäädännön ja palvelurakenteiden uudistukset asettavat uusia vaatimuksia vammaistyölle. Rakennemuutoksen myötä siirrytään nykyistä enemmän laitospainotteisesta vammaistyöstä itsenäistä elämää mahdollistaviin palveluihin. Vammaispalveluissa tavoitteena on siirtyä kokonaan pois laitoshoidosta. On kuitenkin otettava huomioon, että osa vaikeasti vammaisista henkilöistä tulevat tarvitsemaan vaativaa ympärivuorokautista hoitoa laitospainotteisissa olosuhteissa tulevaisuudessakin.

Väestön ikärakenne muuttuu ja myös vammaiset henkilöt elävät yhä pitempään. Palvelujen ja vaativan hoidon ja hoidon tarve kasvaa vammaistyössä. Vammaistyössä tarvitaan yhä enemmän myös vanhustyön osaamista. Vammaistyössä korostuu kaiken kaikkiaan työntekijöiden monialaisen osaamisen tarve. Vammaistyössä asiakkaan yksilölliset voimavarat ja tarpeet korostuvat, vaihdellen hyvin vähäisestä tuen tarpeesta täydelliseen ympärivuorokautisen avun tarpeeseen, johon saattaa sisältyä vaativa sairaanhoidollinen huolenpito. Tämä laaja-alaisuus ja monipuolisuus asettavat vaatimuksia työntekijöiden osaamiselle ja työturvallisuudelle, joita on huomioitava lainsäädännössä.

Lakiluonnoksessa vammaispalveluiden arvopohja on näkyvä. Asiakasryhmän heterogeisuus ja SOTE-

reformin sekä valinnanvapauden myötä yhä kasvavat vaatimukset itsemääräämisoikeuden toteutumiselle on sen sijaan huomioitava paremmin, ottaen huomioon, että osalla vammaisista on tulevaisuudessakin vaativan hoidon tarve.

Vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeus korostuu entisestään SOTE-uudistuksen ja valinnanvapauslain myötä. Asumispalvelujen ja päivätoiminnan henkilökunnalla sekä henkilökohtaisilla avustajilla on oltava sosiaali- ja/tai terveysalan koulutus, jotta voidaan aidosti turvata vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden ja valinnanvapauden toteutuminen sekä kokonaisvaltaisesti toimintakykyä tukevat palvelut.

Perusteluissa viitataan toistuvasti SOTE-uudistukseen ja valinnanvapauslakiin. Tämän lain säätäminen on riippuvainen myös muista keskeneräisistä laeista, jolloin tähän lakiin tulee väistämättä jälkikäteen muutoksia. Lakien säätämisyjärjestyksessä on siis parantamisen varaa.

Kieliasuun on syytä kiinnittää enemmän huomiota. On pyrittävä siihen, että lakiteksti laaditaan selkokielellä, jotta laki palvelisi tarkoitustaan ja mahdollistaisi vammaisten henkilöiden edunvalvontaa sekä yleisellä tasolla edistäisi kansalaisten valmiuksia valvoa omia etujaan.

Lakitekstissä esiintyy usein käsitteet ”välttämättä” ja ”välttämätön”. Tämänkaltaiset ilmaisut ovat epämääräisiä ja tulkinnanvaraisia. Lakiin synnytetään porsaanreikiä, jolloin virkamies saattaa tehdä päätöksiä jotka asettavat vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan palveluntarjoajasta tai kunnan taloudesta riippuen.

Esimerkiksi ”Vammaisella henkilöllä on oikeus saada välttämättä tarvitsemaansa valmennusta ja tukea” -> ”Vammaisella henkilöllä on oikeus saada tarvitsemaansa valmennusta ja tukea”.